

ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS

ACTA JURIDICA ET POLITICA

Tomus LXVIII.

Fasc. 11.

HORVÁTH SZILVIA

**A kibocsátási jogok kereskedelme és
a közösségi alapjogok kapcsolata**



SZEGED
2006

Edit

Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et
Juridicarum Universitatis Szegediensis

ATTILA BADÓ, ELEMÉR BALOGH, LÁSZLÓ BLUTMAN, PÁL BOBVOS,
LÁSZLÓ BODNÁR, ERVIN CSÉKA, JÓZSEF HAJDÚ, MÁRIA HOMOKI-
NAGY, ÉVA JAKAB, JENŐ KALTENBACH, TAMÁS KATONA, JÁNOS
MARTONYI, IMRE MOLNÁR, FERENC NAGY, PÉTER PACZOLAY,
BÉLA POKOL, JÓZSEF RUSZOLY, IMRE SZABÓ,
LÁSZLÓ TRÓCSÁNYI

Redigit
KÁROLY TÓTH

Nota
Acta Jur. et Pol. Szeged

Kiadja

a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának
tudományos bizottsága

BADÓ ATTILA, BALOGH ELEMÉR, BLUTMAN LÁSZLÓ, BOBVOS PÁL,
BODNÁR LÁSZLÓ, CSÉKA ERVIN, HAJDÚ JÓZSEF, HOMOKI-NAGY
MÁRIA, JAKAB ÉVA, KALTENBACH JENŐ, KATONA TAMÁS,
MARTONYI JÁNOS, MOLNÁR IMRE, NAGY FERENC, PACZOLAY
PÉTER, POKOL BÉLA, RUSZOLY JÓZSEF, SZABÓ IMRE,
TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Szerkeszti
TÓTH KÁROLY

Kiadványunk rövidítése
Acta Jur. et Pol. Szeged

ISSN 0324-6523 Acta Univ.
ISSN 0563-0606 Acta Jur.

1. Az alapjogokról a Közösségben

Az Európai Közösség, mint szupranacionális szervezet közvetlen hatállyal bíró jogszabályokat is elfogadhat, melyek a Közösség polgárai számára jogokat és kötelezettségeket keletkeztetnek. Ennek ellensúlyozásaképpen biztosítani kell az egyén alapjogainak védelmét. Ezt – az egyelőre bizonytalan sorsú, az európai Alkotmány létrehozásáról szóló Szerződés esetleges hatálybalépéséig – az EU-Szerződés (Maastrichti Szerződés) 6. cikk (2) bekezdése biztosítja, amely szó szerinti formában veszi át az Európai Közösségek Bíróságának (továbbiakban: Bíróság) megfogalmazását.¹ E rendelkezésnek az Alapszerződésbe iktatásáig az alapvető jogok védelmét a Bíróság gyakorlata biztosította, amely folyamatosan konkretizálta² ezt a védelmet. Az alapvető jogok tiszteletben tartásának a Maastrichti Szerződésben való rögzítése a Közösség alapvető jogok védelmének pozitív kötelezettségét hordozza magában. Így az EU-Szerződés 6. cikk (2) bekezdése jogforrásként szolgál az alapvető jogok számára, értelmezésüket az ott megnevezett jogforrások szabályozzák.

2. Az Európai Közösség Bíróságának gyakorlata a Maastrichti Szerződés előtt

A tagállamok által nemzeti szinten elismert alapjogokat a Maastrichti Szerződés elfogadásáig az Európai Közösség Bírósága ítélkezési gyakorlatával igyekezett védeni, melynek köszönhetően ezek az alapvető jogok azóta a közösségi jogrend elismert részévé váltak. A Bíróság egyik 1969-ben született ítéletét idézve: „Így értelmezve tehát, a vitatott rendelkezés nem tartalmaz olyan elemet, amely megkérdőjelezhetné a személyek alapvető jogait, amely jogok a közösségi jog általános elveinek részét képezik, és amelyek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja.”³ Ebben az ítéletében a Bíróság kimondta, hogy a személyek alapvető jogai a közösségi jog általános elveinek részét képezik, melyből következik, hogy azok védelmét a Bíróság ítélkezési gyakorlatával biztosítja.

¹ Az Unió a közösségi jog általános elveiként tartja tiszteletben az alapvető jogokat, ahogyan azokat az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló. 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény biztosítja, továbbá ahogyan azok a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból erednek.

² Erről részletesen lásd RENGELING, HANS-WERNER: *Grundrechtsschutz in der europäischen Gemeinschaft*. Bestandsaufnahme und Analyse der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs zum Schutz der Grundrechte als allgemeine Rechtsgrundsätze. Beck 1993

³ C-29/69 Erich Stauder v Ulm városa – Szóialamt (a Verwaltungsgericht Stuttgart előzetes döntéshozatal iránti kérelme) [1969] ECR I-0419, Ítélet 7. pontja.

Mindazonáltal a Bíróság hangsúlyozza, hogy az alapvető jogok biztosítása a tagállamok közös alkotmányos hagyományain alapul, azonban a Közösség szerkezetébe és céljaiba beépülve. A Bíróság ezen gyakorlatát tehát dogmatikailag „a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból kell merítenie, s a védelmet a Közösség szerkezetének és céljainak keretein belül kell biztosítani. [...] Valóban, az alapvető jogok tiszteletben tartása azon általános jogelvek szerves részét képezi, amelyek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja”.⁴

Majd később a Bíróság a nemzetközi jogi szerződéseket is dogmatikai alapként használta ítéleteiben: „Ahogyan a Bíróság ezt már megállapította, az alapvető jogok azon általános jogelvek szerves részét képezik, amelyek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja. E jogok védelmét biztosítva, a Bíróság kötelessége, hogy a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból merítsen, és nem engedheti meg, hogy az ezen államok alkotmányai által elismert és biztosított alapvető jogokkal össze nem egyeztethető intézkedések jogosnak minősüljenek. Az emberi jogok védelmére vonatkozó nemzetközi szerződések, amelyek kidolgozásában a tagállamok együttműködtek, illetve amelyekhez csatlakoztak, szintén tartalmazhatnak olyan iránymutatásokat, amelyeket a közösségi jog keretében szükséges számításba venni.”⁵ Ennek során a Bíróság különösen az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Európai Egyezményre volt tekintettel, amely az Európai Közösség tagállamai között közös nevezőt teremtett az alapvető jogok tekintetében, amelyek valamennyien aláíró felei ezen Egyezménynek. Az Egyezmény kontrollmechanizmusához való csatlakozással az aláíró felek (így a Közösség valamennyi tagállama is) elismerték az Egyezményben rögzített alapvető jogok védelmét, mint minimum követelményt. Jóllehet az Európai Közösség közvetlenül nincsen kötve az Egyezményben rögzítettekhez, azaz a Közösség jogszabályait az Európai Emberi Jogi Bíróság⁶ nem vizsgálhatja felül, mégis tekintettel kell lennie arra, hogy az Európai Közösségben betöltött tagság és az ezzel összefüggő felségjogok átruházása nem vezethet ahhoz, hogy a tagállamok a meglévő nemzetközi jogi kötelezettségeik teljesítését elmulasszák. Így az Európai Emberi Jogi Egyezmény az alapvető jogoknak különösen a tárgyi védelmi hatálya keretét határozza meg.

⁴ C-11/70, Inter Internationale Handelsgesellschaft mbH v az Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel (a Verwaltungsgericht Frankfurt előzetes döntéshozatal iránti kérelme) [1970] ECR I-1125. Ítélet 4. pontja.

⁵ C-4/73, J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung v Európai Közösségek Bizottsága [1974] ECR I-491, 13. pont.

⁶ Az Egyezmény „Az Európai Emberi Jogi Bíróság” című II. Fejezete szerint „A Magas Szerződő Felek által az Egyezményben és az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvekben vállalt kötelezettségek tiszteletben tartásának biztosítása céljából megalakul az Európai Emberi Jogi Bíróság (a továbbiakban: a Bíróság). A Bíróság állandó jelleggel működik.”

3. A Maastrichti Szerződés F. cikkely (2) bekezdése

Ezt az ítélkezési gyakorlatot ismerte el a Maastrichti Szerződés az F. cikkely (2) bekezdésében:⁷ „Az Unió a közösségi jog általános elveiként tartja tiszteletben az alapvető jogokat, ahogyan azokat az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény biztosítja, továbbá ahogyan azok a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból erednek.”

Tekintettel az alapjogoknak az alábbiakban vizsgálatra kerülő alapvető szabadságjogokhoz való viszonyára – melyeknek egymással részben átfedésben lévő védelmi területei vannak – meg kell jegyezni, hogy a közösségi jogszabályok mindkét jogi kategória védelmét szolgálják, mint ahogyan az a Maastrichti Szerződés 6. cikk (korábbi F. cikk) (1) bekezdéséből is kiderül: „Az Unió a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása és a jogállamiság elvein alapul, amely alapelvek közősek a tagállamokban”.

4. Az Európai Alkotmány és az alapjogok

Az Európai Alkotmány létrehozásáról szóló Szerződés⁸ második, különálló részét képezi az Unió Alapjogi Chartája (továbbiakban: Charta), amelyet korábban csak politikai nyilatkozatként tartottak számon.

Az Európai Alkotmányról szóló Szerződés hatálybalépése azonban az európai politika és a tagállami belpolitikák viharába került, így az alapjogok és a kibocsátási jogok kereskedelme közötti kapcsolatok elemzésénél mindösszesen arra szorítkozunk, hogy az alábbiakban ismertetjük az elemzésünk szempontjából releváns alapjogok szabályozását, az elfogadott, de hatályba nem léphetett Alapjogi Charta vonatkozó rendelkezéseit és elfogadásuk indokolását.

A foglalkozás megválasztásának szabadsága és a munkavállaláshoz való jog a Charta II-75. cikkében került rögzítésre, melynek értelmében: „(1) Mindenkinek joga van a munkavállaláshoz és szabadon választott vagy elfogadott foglalkozás gyakorlásához. (2) Az uniós polgárokat az Unió bármely tagállamában megilleti a szabad álláskeresés, munkavállalás, letelepedés és szolgáltatásnyújtás joga. [...]”.

A foglalkozás szabad megválasztásának és gyakorlásának jogát az Európai Községek Bírósága is elismerte ítéleteiben, 1961-ben az Európai Szociális Charta⁹ is rögzítette:

„A Felek politikai céljukként olyan feltételek elérését fogadják el és ennek érdekében alkalmaznak minden olyan nemzeti és nemzetközi jellegű eszközt,

⁷ EU-Szerződés 6. cikk (2) bekezdés.

⁸ HL C 310, 2004.12.16.

⁹ 1961. október 18-án került aláírásra és valamennyi tagállam ratifikálta.

*amelynek segítségével a következő jogok és elvek hatékonyan megvalósíthatók: 1. Mindenkinek legyen lehetősége arra, hogy általa szabadon választott foglalkozással keresse meg a megélhetését”.*¹⁰

Az Alapjogi Charta II-76. cikke ismeri el az uniós joggal és a nemzeti jogszabályokkal és gyakorlattal összhangban a vállalkozás szabadságát. Ezen rendelkezésnek a Chartába foglalása szintén a Bíróság ítélkezési gyakorlatán és az EK-Szerződés 4. cikk (2) bekezdésén alapszik. Természetesen e jog gyakorlása csak a közösségi jog és a nemzeti jogszabályok figyelembevétele mellett lehetséges, azaz a „[...] Chartában elismert jogok és szabadságok gyakorlása csak a törvény által, és e jogok lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Az arányosság elvére figyelemmel, korlátozásukra csak akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben az elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja”.¹¹

A fenti bekezdés a Chartában elismert alapjogok gyakorlásának határait alapítja meg.

A Charta II-77. cikke szerint „mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogszerűen szerzett tulajdonát birtokolja, használja, azzal rendelkezzen, és azt örökül hagyja. [...] A tulajdon használatát, az általános érdek által szükségessé tett mértékben, törvénnyel lehet szabályozni. [...]” Ez a cikk biztosítja a tulajdonhoz való jog védelmét, melyet az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságokról szóló Egyezményben is megtalálunk:

„Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. Senkit sem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik.

Az előző bekezdésben foglaltak nem korlátozzák az államok jogát olyan törvények alkalmazásában, melyeket szükségesnek ítélnék ahhoz, hogy a javaknak a köz érdekében történő használatát szabályozhassák, illetőleg az adók, más közterhek vagy bírságok megfizetését biztosítsák.”¹²

Ezt az alapjogot elismeri az Európai Közösség valamennyi tagállamának alkotmánya, továbbá az Európai Közösség Bíróságának a későbbiekben bemutatásra kerülő ítélkezési gyakorlatában is számos esetet találhatunk, melyekben a Bíróság a tulajdonhoz való jogot, mint alapjogot ismeri el.¹³ Az Európai Alkotmányról szóló Szerződés I-112. cikk (3) bekezdése szerint: „Amennyiben e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az emberi jogok és alap-

¹⁰ I. rész 1. pont.

¹¹ Szerződés az Európai Alkotmányról II-112. cikk.

¹² Kiegészítő jegyzőkönyv az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezményhez Párizs, 1952. március 20. 1. cikk a Tulajdon védelme.

¹³ Lásd például C-44/79 sz. ügy Liselotte Hauer v Land Rheinland Pfalz (a Verwaltungsgericht Neustadt an der Weinstraße előzetes döntéshozatal iránti kérelme) [1979] ECR I-3727.

vető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben biztosított jogoknak, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek. Ez a rendelkezés nem akadályozza meg azt, hogy az Unió joga kiterjedtebb védelmet nyújtson”. Vizsgálódásunk tárgyára tekintettel a szellemi tulajdonhoz fűződő jogot itt most nem érintjük.

A II-80. cikk pedig rögzíti az általános egyenlőség elvét, amely szerint: „A törvény előtt mindenki egyenlő.” Ez a cikk megfelel a Közösség valamennyi tagállamának alkotmányában lefektetett egyenlőség elvének, melyet a Bíróság szintén számos jogeset kapcsán ismert már el.¹⁴

5. Az alapjogok és a kibocsátási jogok kereskedelméről általánosságban

Az alapvető jogok és a kibocsátási jogok kereskedelme közötti kapcsolatot már több külföldi jogi tanulmány elemezte¹⁵, közösségi vizsgálatára behatóbban az Európai Bizottság „Az üvegházhatású gázok kibocsátás-kereskedelméről az Európai Unióban” című Zöldkönyve¹⁶ 2000. márciusi közzétételét követően került sor. Mivel azonban a Zöldkönyvben még hiányoztak a rendszer részleteire vonatkozó megoldások, az elemzések az alapvető jogok tekintetében nem lehettek teljes értékűek. Ennek ellenére, közülük számos az alapvető jogokkal való összeegyeztethetőség hiányát vélte felfedezni a rendszer kialakításában, jöllehet ezek az állítások alig támaszthatók alá konkrét a rendszert bevezető Irányelvben (az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Közösségen belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról szóló 2003/87/EK irányelv¹⁷ – a továbbiakban: Irányelv) foglalt olyan rendelkezésekkel, amelyek az alapvető jogokkal ellentétben állnának. Az elemzések a megállapításaikat főként a kibocsátási egységek kiosztására vonat-

¹⁴ C-283/83 Firma A. Racke v Hauptzollamt Mainz. – előzetes döntéshozatal iránti kérelem [1984] ECR I-3791.

C-15/95 EARL de Kerlast v Union régionale de coopératives agricoles (Unicopa) und Coopérative du Trieux. – előzetes döntéshozatal iránti kérelem [1997] ECR I-1961.

C- 292/97 Kjell Karlsson and Others – előzetes döntéshozatal iránti kérelem [2000] ECR I-2737.

¹⁵ MEHRBREY, Kim Lars: Verfassungsrechtliche Grenzen eines Marktes handelbarer Emissionsrechte – Untersuchung eines so genannten marktwirtschaftlichen Umweltschutzzinstruments – dargestellt am Beispiel der Luftreinhaltung, 2003. Berlin. Schriften zum Umweltrecht 126, Duncker & Humblot, 45. p.

REHBINDER, in ENDRES, Alfred – REHBINDER, Eckhard – SCHWARZE, Reimund: Umweltzertifikate und Kompensationslösungen aus ökonomischer und juristischer Sicht. Economica, Bonn, 1994, 92–117. p.

¹⁶ KOM (2000) 87 végl.

¹⁷ HL L 275, 2003.10.25., 32. p.

koztatták, amely minden bizonnyal az alapvető jogok által védett érdekek ellentétét kelti életre.¹⁸

Az ún. *grandfathering* – történelmi kibocsátási értékek alapján történő kibocsátás-kiosztás – kiosztás ahhoz vezethet, hogy megnehezíti, egyes esetekben meg is akadályozza az új kibocsátók piacra lépését, mellyel a foglalkozás szabad megválasztásának joga kerül veszélybe.

A Zöldkönyv hangsúlyozza, hogy az újonnan bevezetésre kerülő rendszert össze kell hangolni a belső piac működésével és annak védelmével. Ennek során az ipar számára biztosítani kell, hogy valamennyi tagállamban az egymással összehasonlítható vállalkozások azonos és „fair elbánásban” részesüljenek. Függetlenül attól, hogy ezen új eszköz az éghajlatváltozással szembeni fellépést nagymértékben elősegíti, a rendszer kialakítása és alkalmazása során is mindenképpen elkerülendő a kereskedelmi korlátozások, a szabad letelepedés korlátozása, valamint a versenytorzítások, amelyek a belső piac működésében károkat okozhatnak. Ezért a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszere koherens keretet kell biztosítson a Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségek teljesítése céljából. Az ipar számára biztosítani kell, hogy az összehasonlítható vállalatok valamennyi tagállamban azonosan fair „bánásmódban” részesüljenek.¹⁹

Annak érdekében, hogy az ilyen problémákat már a kezdetek kezdetén elhárítsák, az Irányelv 10. cikke magában foglalja annak tilalmát, hogy valamennyi kibocsátási egység visszatérően kerüljön kiosztásra: „A 2005. január 1-jével kezdődő hároméves időszakra a tagállamok az egységek legalább 95 %-át térítésmentesen osztják ki. A 2008. január 1-jével kezdődő ötéves időszakra a tagállamok az egységek legalább 90 %-át térítésmentesen osztják ki.” Ezzel a megfogalmazással a meglévő kibocsátókat azon kritizált hátrányok, amelyek a kibocsátási egységek valamennyiének visszatérően történő kiosztásával alapvető jogaikat sértenék, elmaradnak. Azért, hogy a törvény előtti egyenlőség elvének biztosítása végett elkerülhető legyen, hogy az egyes létesítmények túl sok, míg mások túl kevés kibocsátási jogot kapjanak, az Irányelv III. mellékletének 3. pontja szerint „A kiosztandó kibocsátási egységek mértékének összhangban kell állnia az e rendszer hatálya alá eső tevékenységek kibocsátás-csökkentési potenciáljával, beleértve a technológiai potenciált is.” A kibocsátási egységek kiosztásánál továbbá figyelemmel kell lenni az Irányelv II. cikk (3) bekezdésének 1. mondata²⁰ és a III. melléklet 5. pontja²¹ szerinti állami támogatások megvalósításának tilalmára is.

¹⁸ KERTH, YVONNE: *Emissionshandel im Gemeinschaftsrecht*. Nomos Verlag, 2004. 272–273. p.

¹⁹ KOM(2000) 87 endg. Grünbuch zum Handel mit Treibhausgasemissionen in der Europäischen Union 5.2. Schutz des Binnenmarktes, 13. p.

²⁰ 11. cikk (3) bekezdés: Az (1) vagy (2) bekezdés alapján hozott döntéseket a Szerződés követelményeivel, különösen annak 87. és 88. cikkével összhangban kell meghozni.

²¹ Irányelv III. melléklet 5. pontja: A Szerződés követelményei és különösen annak 87. és 88. cikke értelmében a terv nem tehet különbséget a vállalkozások és ágazatok között oly módon, hogy bizonyos vállalkozásokat vagy tevékenységeket indokolatlan előnyben részesít.

Ezáltal az Irányelv 10. és 11. cikkei, valamint az Irányelv III. melléklete a tagállamok részére mozgásteret biztosít, melyet a tagállamoknak a közösségi joggal harmonizáltan kell kitölteniük. Ezt persze akként is lehet értelmezni, hogy a Közösség a kibocsátási jogok kereskedelmének egy igen kényes részletét a tagállamokra bízta, elhárítva magát az ezzel járó felelősséget is.

A kibocsátási jogok kereskedelmének további szabályai azonban az alábbiakban felsorolt további vizsgálódást követelik meg:²²

- az üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó engedélyezési kötelezettség bevezetése az ehhez kapcsolódó kötelezettségek teljesítése azon üzemeltetők vonatkozásában, akik üvegházhatású gázokat bocsátanak ki;²³
- a kibocsátási egységek részben térítés ellenében történő kiosztása;²⁴
- a kibocsátási egységek össz-mennyiségének csökkentése;
- meghatározott szektorok/tevékenységek bevonása, illetve be nem vonása;²⁵
- a piaci résztvevők körének meghatározása.²⁶

Mindezekhez kapcsolódóan a vizsgálódásunkat az alábbi alapjogokra terjesztjük ki: a tulajdonhoz való jog, a törvény előtti egyenlőség elve, a foglalkozás szabad megválasztásának joga, a letelepedés szabadsága.

A felsorolt alapjogok közül a tulajdonhoz való jogot és a foglalkozás szabad megválasztásához fűződő jogot, mint alapjogokat, az Európai Közösség teljességgel elismeri.

Mivel a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszere korlátozza az abszolút kibocsátást, ez ahhoz vezethet, hogy a vállalatok kötelesek a termelésüket korlátozni, továbbá ahhoz, hogy az eddig költségmentes kibocsátások a jövőben költségeket jelentenek. Mindkét hatás problematikusnak tekintendő a tulajdonhoz való jog és a foglalkozás szabad megválasztásának biztosítása szempontjából.²⁷

A foglalkozás szabad megválasztása jogának érvényesülése kérdéses akkor is, ha az üzemeltetőnek az ipari termeléshez kapcsolódó szennyezésekért egységeket kell vásárolnia. A szándékolt hatásokra tekintettel ez a foglalkozás szabad gyakorlását is érinti. Amennyiben ezen intézkedések folytán, azaz éppen a kibocsátási egységek vásárlásának szükségessége következtében valamely tevékenység végzése ellehetetlenül, ez mindenképpen befolyásolja a foglalkozás szabad

²² KERTH: i. m. 274–275. p.

²³ Irányelv 4. cikk. 6. cikk (2) bekezdés e) pont. 12. cikk (3) bekezdés.

²⁴ Irányelv 10. cikk.

²⁵ Irányelv I. melléklete.

²⁶ Irányelv 19. cikk (2) bekezdés I. mondata.

²⁷ STEWING, CLEMENS: *Emissionshandel in der Europäischen Gemeinschaft*. (Rechtsfragen im Rahmen der Zuteilung von Verschmutzungsrechten vor dem Hintergrund des Gemeinschaftsrechtes und unter besonderer Berücksichtigung des Wettbewerbsrechtes) Carl Heymanns Verlag, 2004, 56. p.

megválasztását. Ebben az esetben a már felépített vállalati pozíció leértékelődése a tulajdonjogba való beavatkozást valószínűsítheti meg.²⁸

6. A tulajdonhoz való jog és a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszere

Az üvegházhatású gázok kibocsátása kereskedelmének közösségi bevezetésével az ipari létesítményekre jelenleg hatályos jogi helyzet átstrukturálódására kerül sor.²⁹ A rendszer bevezetését megelőzően egy ipari létesítménynek az üvegházhatású gázok kibocsátásához (mint a CO₂ is) nem volt szüksége külön engedélyre. Mindezidáig az üvegházhatású gázok kibocsátásának lehetősége és annak engedélyezése benne foglaltatott az immisszióvédelmi engedélyben.

Az Irányelv azonban a tényleges immisszióvédelmi engedély mellett további engedélyezési kötelezettséget ír elő.

Meg kell vizsgálni, hogy az Irányelv hatálya alá vont károsanyag-kibocsátókat a bevezetésre került rendszer tulajdonjogi szempontból mennyiben érinti. Amennyiben az Irányelv a kibocsátási jogosultságok tekintetében újrafogalmazza a jogviszonyokat, úgy a jövőre vonatkozóan a tulajdon határait is újrafogalmazza. Az új rendszer bevezetésének ugyanis éppen az a célja, hogy a létesítmény üzemeltetőjének CO₂ kibocsátására kizárólag azon feltétel mellett adjon engedélyt, hogy a kibocsátásának fedezésére megfelelő számú kibocsátási egységgel rendelkezzen. Ezzel az Irányelv megvonja a kibocsátóktól azon lehetőséget, hogy a létesítményeiket korlátlanul használhassák. Ezt természetesen csak „egy szempillantás erejéig” teszi, hiszen ezzel egyidejűleg rögzíti, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátása továbbra is lehetséges marad, amennyiben a kibocsátó megfelelő engedéllyel és megfelelő számú kibocsátási egységgel rendelkezik, amelyet a kezdeti időszakban ingyenesen osztanak szét. A jogok és a kötelezettségek közösségi jogalkotó általi ezen általános és absztrakt megállapítása tartalmi és korlátozó meghatározás, mivel az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeinek alkalmazásához a tulajdon tartalmának új meghatározása kötődik. A tulajdon tartalmának ezen új meghatározása korlátozza a jogosultságokat és ezáltal a lehetőségekhez képest a szerzett jogok védelmével kollidál. A szerzett jogok védelme a ténylegesen fennálló jogokat és egyéb pozíciókat védelmezi a jogi helyzet módosításaival szemben. Az Európai Közösség Bírósága ezt az alábbiak szerint definiálta: „Ebből következik, hogy egy vállalkozás nem hivatkozhat a piacok közös szervezésének létrehozásából származó olyan előny fenntartására vonatkozó szerzett jogára, amely előnyben egy adott időben részesült. Következésképpen az ilyen előny csökkentése nem minősíthető egy alap-

²⁸ FRENZ: *Freiwillige Unternehmensleistungen und spätere Inpflichtnahme*. 354–363. p.

²⁹ SATTLER, ANJA: *Der Handel mit Treibhauszertifikaten in der Europäischen Union*. Logos Verlag, 2004, 154. p.

vető jog megsértésének.³⁰ Ezek a szerzett jogok feltételezik a Közösség vagy a tagállamok intézkedésein alapuló bizalomvédelmet megalapozó helyzetet. Ennek feltétele, hogy a jog birtokosa abban az időpontban rendelkezze a vagyoni értékű joggal, amikor a jogalkotó az adott jog tartalmát átalakítja és ez a részlem nem tartozik többé az új jog tartalmához.

Meg kell jegyeznünk, hogy – az alapvető jogokról általánosságban szóló alcímben említett – az alapvető jogok és szabadságok védelméről szóló Európai Emberi Jogi Egyezményhez készített párizsi Kiegészítő Jegyzőkönyvben³¹ szintén találunk rendelkezést a tulajdon védelméről:

„(1) Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. Senkit sem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik.

(2) Az előző bekezdésben foglaltak nem korlátozzák az államok jogát olyan törvények alkalmazásában, melyeket szükségesnek ítélnék ahhoz, hogy a javaknak a köz érdekében történő használatát szabályozhassák, illetőleg az adók, más közterhek vagy bírságok megfizetését biztosítsák.”³²

Az előírás e három mondata az Európai Emberi Jogi Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint három önálló szabályt testesít meg. Az első szabály a tulajdon tiszteletben tartásának általános elveként jelenik meg [(1) bek. 1. mondata]. A második a tulajdontól való megfosztást szabályozza, azt meghatározott feltételekhez köti [(1) bek. 2. mondata]. A harmadik szabály végül elismeri, hogy az állam meghatározott esetekben jogosult arra, hogy a tulajdonnak a köz érdekében történő felhasználását szabályozhassa [(2) bek.].

Az EK-Szerződés 295. cikke (korábbi 222. cikk) kimondja, hogy e Szerződés nem sértheti a tagállamokban fennálló tulajdoni rendet. Ennek értelmében az EK-Szerződés a tagállamok tulajdoni rendjeit érintetlenül hagyja, a tulajdonjogot, mint közösségi alapjogot ezzel szemben azonban a közösségi jognak kell konkretizálnia. Ennek a megfogalmazásnak tulajdonképpen két védelmi aspektusa van: egyrészt a Közösség nem sértheti meg a tagállamok azon jogát, hogy a tulajdoni rendjüket megváltoztassák, másrészt pedig a tagállamok tulajdoni rendjüket szabadon megváltoztathatják. Ebből azonban nem következik egyértelműen annak tilalma, hogy a közösségi jog eszközeivel nem hozható meg olyan intézkedés, amely valamely nemzeti tulajdoni rendet megtiltana.

Jelen összefüggésben is pusztán annak kérdése merül fel, hogy vajon és mennyiben avatkozik be a Közösség a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszerének bevezetésével a tagállamok tulajdoni rendjébe. Azaz ez mennyiben érinti a tulajdon védelmét.

³⁰ C-230/78. [1979] ECR I- 2749. 230/78 sz. ügy SpA Eridania — Zuccherifici nazionali és SpA Società italiana per l'industria degli zuccheri v Mezőgazdasági és Erdészeti Miniszter, Ipari, Kereskedelmi és Kézműipari Miniszter és SpA Zuccherifici meridionali Ítélet 22. pontja.

³¹ Párizs, 1952. március 20.

³² Párizsi Kiegészítő Jegyzőkönyv I. cikke.

Ma már vitathatatlan, hogy a Közösség a tulajdont, mint olyat védelemben részesíti, hiszen az Európai Közösség Bírósága immáron átfogó alapjogi védelmet épített fel, amely valamennyi vagyoni értékű jogra és vagyonra kiterjed, amelyet egy személyhez lehet rendelni. A tulajdonjog alá tartozó használati illetve hasznosítási jogosultságokat ezért a tagállamok joga határozza meg. Eddig még nem tisztázott annak kérdése, hogy a tulajdonhoz való jog kiterjed-e a folytatott gazdasági tevékenységre is. Amennyiben erre a kérdésre igen a válasz, úgy a kibocsátási jogok kereskedelmének bevezetése, főként speciálisan a CO₂-kibocsátásra vonatkozó engedély a tulajdonhoz való jogba történő beavatkozást valósítja meg. Ebben az esetben ugyanis az érintett létesítmények üzemeltetői kötelesek az adott tevékenység gyakorlásához a megfelelő engedélyt beszerezni (a CO₂-kibocsátásához), amire eddig nem minden esetben volt szükség.

Az Irányelv 2. cikk (1) bekezdése szerint engedélyköteles létesítményt vezető üzemeltető tulajdonhoz való joga akként csorbulhat, hogy az első kereskedési időszak kezdetével, azaz 2005. január 1-jével többé nem bocsáthat ki korlátlanul szén-dioxidot, hiszen ehhez egyrészt szükséges az Irányelv 4. cikke szerinti engedély megléte és a kibocsátásnak megfelelő mennyiségű kibocsátási egység, azaz „kötelezettség, a létesítmény adott naptári évben, a 15. cikknek megfelelően igazolt teljes kibocsátásával egyenlő számú egység adott év végétől számított 4 hónapon belüli átadására”,³³ ami azt is jelentheti, hogy amennyiben a szükségleteihez nem elegendő a számára kiosztásra került mennyiségű egység, úgy az egységek piacán további egységeket kell visszterhesen vásárolnia, különben az Irányelvben rögzített szankciók terhelik.

Amennyiben egy tagállam akként határoz, hogy az Irányelv 10. cikke szerint a kibocsátási egységeket részben visszterhesen osztja ki, akkor ez az üzemeltető tulajdoni pozíciójába történő beavatkozásnak tekinthető. Az üzemeltető tulajdonát továbbá akként is érinti, hogy a következő kereskedési időszakokban az összkibocsátási mennyiséget csökkentenie kell és ennek következtében a létesítmények üzemeltetői részére kevesebb kibocsátási egység kerül kiosztásra.

Arra a kérdésre, hogy a tulajdonhoz való jog kiterjed-e a jogi személyekre is vagy csak a természetes személyekre, az Európai Közösség Bírósága az egyes esetekben külön-külön adott választ:

A S.P.A Ferriera Valsabbia és mások v az Európai Közösségek Bizottsága ügyben³⁴ az Európai Közösségek Bírósága kimondta, hogy „[...] olyan feltételeket teremtett volna, amelyek megfosztották volna a gazdasági szereplőket a tulajdonukban lévő üzletektől, ami ellentmond az emberi jogokról és alapvető szabadságjogokról szóló európai egyezmény első jegyzőkönyvében a tulajdonjog tekintetében biztosított védelemnek.”

³³ Irányelv 6. cikk (2) bekezdés e) pontja.

³⁴ C-154, 205, 206, 226 – 228, 263 – 264/78, 39. 31, 83 – 85/79 sz. egyesített ügy [1981] ECR I-02125, Ítélet 88. pontja.

Ebben az esetben tehát a gazdasági szereplők (függetlenül attól, hogy azok természetes vagy jogi személyek) a tulajdonukban lévő üzleteik vonatkozásában tulajdonjogi védelemben részesülnek.

Egy másik ügyben³⁵ a Bíróság a következő álláspontot alakította ki az alapvető jogok és az általános jogelvek kapcsán „[...] Ezek az elvek nem tekinthetők korlátlan jogosultságnak, azokat társadalmi szerepükre tekintettel kell figyelembe venni. Ennélfogva korlátozható a tulajdonhoz való jog és a szakmai tevékenység szabad gyakorlása, mégpedig egy piac közös szervezése keretében, feltéve, hogy ezek a korlátozások a Közösség által követett közérdekű célkitűzéseknek megfelelnek, és nem jelentenek a kitűzött célhoz képest aránytalan és megengedhetetlen beavatkozást, amely az így biztosított jogok lényegét sértene.”³⁶

A tulajdonhoz való közösségi alapjog ökonómiai dimenzióira tekintettel szükségesnek és következetesnek tűnik, ezen alapjog személyi védelmi körét a jogi személyekre is kiterjeszteni. Így a vállalatok is, amelyek az Irányelv I. melléklete szerinti létesítményeket üzemeltetik, hivatkozhatnak a tulajdonhoz való jogra.

7. A tulajdonhoz való jog és a foglalkozás szabad megválasztásának és gyakorlásának joga közötti kapcsolat

A tulajdonhoz való jog tárgyi hatálya alá tartozik a dologi tulajdonjogon kívül a magánjogi kötelek és a szellemi tulajdon is. A Bíróság gyakorlata alapvetően abból indul ki, hogy a vállalatokat védettnek kell tekinteni. Azon kötelezettség folytán, hogy a kibocsátónak meghatározott üvegházhatású gázok kibocsátása esetén kibocsátási engedéllyel és a kibocsátásának megfelelő mennyiségű kibocsátási egységgel kell rendelkeznie, az érintett létesítmény üzemeltetője a tulajdonát nem használhatja többé úgy, mint korábban. Kérdésként merülhet fel, hogy ennek során a tulajdonhoz való jogába vagy a foglalkozása szabad megválasztásának jogába történik-e a nagyobb beavatkozás. Emellett szól az is, hogy az üzemeltető a gazdasági tevékenységét többé nem a megszokott, azaz szabályozatlan formában végezheti. Ez a fajta kapcsolat, amelyben a tulajdon használatát, illetve hasznosítása egyidejűleg a tulajdonos gazdasági és szakmai tevékenységének alapját is képezi, a közösségi alapjogok védelmének dogmatikájában a figyelmet a tulajdonhoz való jog és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog közötti viszonyra tereli.

Mindkét alapjogi garancia központi jelentőséggel bír a közösségi jog által feltételezett „szabad versenyen alapuló nyitott piacgazdaság” működése szem-

³⁵ C-265/87. sz. ügy Hermann Schröder HS Kraftfutter GmbH & Co. KG kontra Hauptzollamt Gronau (A Finanzgericht Düsseldorf előzetes döntéshozatal iránti kérelme).

³⁶ Ítélet 3. pontja.

pontjából.³⁷ Egy elsődlegesen gazdaságpolitikailag kialakított jogrendben természetesen, hogy a privátautonómia gyakorlása jelentős helyet foglal el, melynek védelme az alapjogok segítségével elengedhetetlen. E két említett alapjogok közös ökonómiai dimenzióira tekintettel az Európai Közösség Bírósága mindezt idáig nem próbálta meg tisztán elválasztani egymástól a két alapjogot. A két alapjog közös védelmi iránya a gazdasági életben való részvétel biztosítása; a két alapjog kiterjedése azért is választható el nehezen egymástól, mivel mindkettővel szemben azonos igazolási követelmények állnak fenn.

A tulajdonhoz való jog és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog közötti határvonal feloldására szolgálhat az Európai Közösség Bíróságának ítélkezési gyakorlata is. Habár a kibocsátási jogok közösségi kereskedelme a közösségi környezeti eszköztárnak egyik egyedülálló eszköze, a hasonló konszolidációjú eszközök megítélése talán mégis segítségül szolgálhat. A Bíróság, mint ahogyan már említettük, nem igyekszik a két alapjog közötti határvonalat meghúzni, néhány elhatárolási pont mégis fellelhető.

A C-44/79³⁸ ügyben hozott ítéletében a Bíróság kimondta, hogy „a tulajdonhoz való jog a közösségi jogrendszerben a tagállamok alkotmányában szereplő közös felfogásnak megfelelően biztosított, melyet az emberi jogok védelméről szóló európai egyezmény első jegyzőkönyve is visszatükröz. [...]”³⁹

Ugyanebben az ítéletében a Bíróság továbbá kifejtette, hogy: „[...] noha több tagállam alkotmányos rendjében is biztosított a foglalkozás szabad gyakorlása, az így biztosított jog azonban messze nem korlátlan jogosultság, és azt szintén a védelmezett tevékenységek társadalmi szerepére tekintettel kell figyelembe venni. Jelen esetben a vitatott közösségi intézkedés semmilyen módon nem befolyásolja a borász szakmába történő bejutást, sem e foglalkozás szabad gyakorlását a jelenleg a bortermelésnek szentelt területeken. Amennyiben az új szőlőültetvények telepítésének tilalma befolyásolja a borász foglalkozás szabad gyakorlását, ez a korlátozás csak a tulajdonjog gyakorlása korlátozásának következménye, a két korlátozás tehát egybeesik. A borász foglalkozás szabad gyakorlásának korlátozását tehát, feltéve, hogy létezik, ugyanazon okok indokolják, mint amelyek a tulajdon használatának korlátozását.”⁴⁰

Megvizsgálandó azonban, hogy helyes-e ezen ítélkezési gyakorlatot jelen esetben is alkalmazni. Az engedélyezési kötelezettség és az ahhoz kapcsolódó egységátadási kötelezettség közvetlenül a létesítmény kihasználásához kapcsol-

³⁷ Lásd EK-Szerződés 4. cikk (1) bekezdését. A 4. cikk (korábbi 3a. cikk): (1) A 2. cikkben meghatározott célok megvalósítása érdekében a tagállamok és a Közösség tevékenysége – az e szerződésben előírtak és az abban meghatározott ütemezés szerint – magában foglalja egy olyan gazdaságpolitika bevezetését, amely a tagállamok gazdaságpolitikájának szoros összehangolásán, a belső piacon és a közös célkitűzések meghatározásán alapul, és amelyet a szabad versenyen alapuló nyitott piacgazdaság elvével összhangban valósítanak meg.

³⁸ C-44/79 sz. ügy Liselotte Hauer v Land Rheinland Pfalz (a Verwaltungsgericht Neustadt an der Weinstraße előzetes döntéshozatal iránti kérelme) [1979] ECR I-3727

³⁹ Ítélet 4. pontja.

⁴⁰ Ítélet 32. pontja.

lódik és ezt korlátozzák. Mégis másképpen, mint az említett termékkvótáknál, amelyek véglegesen kerülnek meghatározásra, a kibocsátási egységek számát legalábbis elméletileg a létesítmény üzemeltetője növelheti, amennyiben további kibocsátási egységeket vásárol. Így több CO₂-t tud kibocsátani, mint amennyit az eredeti kiosztás lehetővé tett. Az engedélyezési és kibocsátási egység szolgáltatásának kötelezettségei a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszerének keretében a többi termékkvótával szemben lényegesen kisebb korlátozást jelentenek.

Ehhez kapcsolódóan felmerül a kérdés, hogy ez a csekély korlátozás megnyitja-e a tulajdonhoz való jogot vagy sem. Illetve ha meg is nyitja, akkor a tulajdonjogba való beavatkozás csak igen bagatell mértékű. Abból a maximából kiindulva, hogy a védelmi területet tágan, míg valamely alapjogba való beavatkozás jogosként való elismerését szűken kell értelmezni, adottnak kell tekintünk a tulajdonhoz való jog megnyílását, és amennyiben a beavatkozás rendelkezik megfelelő intenzitással, akkor a korlátozó rendelkezésből kell kiindulni.

Annak megállapításától, hogy ezzel egyidejűleg mennyiben áll fenn a foglalkozás szabad megválasztásához való jogba való beavatkozás is, eltekinthetünk, mivel e két alapjog között feltételezett az „eszmei halmazat”, azaz a két alapjog között nincsen kizáró viszony, amely megakadályozhatná, hogy a továbbiakban a foglalkozás szabad megválasztásához való jogba való beavatkozást is fennállónak tekintsük.

A nemzeti kiosztási tervben történő összkibocsátási mennyiség csökkentésének kötelezettsége alapján a létesítmény üzemeltetője a második kereskedési időszakban kevesebb kibocsátási egységet kap, mint az első kereskedési időszakban, a harmadikban pedig még kevesebbet, mint amennyit a másodikban kapott és így tovább. Ebben a folyamatban is fellelhető a tulajdon (ki)használási lehetőségeinek korlátozása: Amennyiben ugyanis valamely létesítmény üzemeltetője a növekvő kibocsátási egység igényét – elegendő pénzügyi eszköz híján – sem (költséghatékony) kibocsátás-csökkentési intézkedéssel, sem további kibocsátási egység vásárlásával nem tudja kompenzálni, ebben az esetben kénytelen a létesítményét részben bezárni (leállítani), amivel biztosítani tudja, hogy a termelése csökkentésével a kibocsátást arra a szintre csökkentse, amelynek megfelelő számú kibocsátási egységgel rendelkezik. Minél nagyobb a differencia a kiosztott kibocsátási egységek és a létesítmény általi kibocsátás között, annál jelentősebb a létesítmény (ki)használási lehetőségeinek korlátozása. Egészen szélsőséges esetben az ingyenesen kiosztott kibocsátási egységek egyfajta „bezárási prémiumot” jelentenének.

Ezáltal a kiosztandó kibocsátási egységek számának csökkentésével is megvalósultnak tekinthető a tulajdonhoz való jogba történő beavatkozás.

Az Európai Közösség Bírósága eddig még sosem hozott olyan ítéletet, amelyben a Közösség valamely jogi aktusát azért semmisítse meg, mert az a tulajdonhoz való jogot sérti. Szakértők megállapításai szerint mindazon felek, akik a megsemmisítés iránti kereseti kérelmüket kizárólag a tulajdonhoz való

jogra alapítják, igencsak rossz kiindulási pozícióban találhatók. Ennek megállapítása során azonban tekintettel kell lenni arra a tényre is, hogy alapvetően kevesebb alapjogi kérdéssel fordulnak a Közösségi Bírósághoz, mint egy nemzeti alkotmánybírósághoz, továbbá hiányzik azon kereseti lehetőség is a Közösség Bíróság előtt folytatandó eljárások köréből, amelyet az alkotmánybíróságok előtt folytatható alkotmányossági panasszal lehetne összevetni.⁴¹ Mindezek mellett a Közösség jogalkotását inkább gazdaságilag egyfajta liberalizmus jellemzi, ami leginkább abban mutatkozik meg, hogy már a jogalkotási folyamat során igyekeznek a lehetségesen felmerülő problémahelyzeteket megoldani.

8. A foglalkozás szabad gyakorlásának joga és a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszere

Az előbbieken bemutatottak szerint tulajdonhoz való jog mellett a foglalkozás szabad gyakorlásának joga is a közösségi alapjogok részét képezi. Szemben az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Európai Egyezményrel, amely nem ismeri a foglalkozás szabad megválasztásához való jogot és ezzel az, mint jogforrás sem jöhet számításba, szinte valamennyi tagállam alkotmánya védelemben részesíti azt.

A foglalkozás szabad megválasztásának joga a foglalkozás kiválasztását, a foglalkozás szabad gyakorlását átfogva a gazdasági életben való részvételt védelmezi. A foglalkozás szabad megválasztása és a tulajdonhoz való jog egymással ideál-konkurenciában állnak. A foglalkozás szabad megválasztásának védelmi területe a tulajdon garanciája mellett akkor nyílik meg, ha a termelési eszközök használatáról van szó.

Az Európai Közösség Bírósága ítéletében kifejti, hogy „garantálni kell a gazdasági tevékenység gyakorlását, mivel az azon alapvető jogok közé tartozik, amelyek védelme a közösségi jognak is alapvető célja”.⁴²

A cukorkvóták esetében a Bíróság egyik ítéletében⁴³ a következő megállapítást tette: „A kvóták azokat a cukormennyiségeket határozzák meg, amelyekre nézve a vállalkozások a közös piacszerzés keretében a termelők számára biztosított ár- és értékesítési garanciában részesülnek. Nem korlátozzák az érintett vállalkozások gazdasági tevékenységét, de meghatározzák annak a termelésnek a mennyiségét, amelynek forgalomba hozatala a cukorpiac közös szervezése által a Közösségen belüli cukortermelés védelme és támogatása érdekében létrehozott különleges rendszer kedvezményeiből részesül. [...]”⁴⁴

⁴¹ SATTLER, ANJA: *Der Handel mit Treibhauszertifikaten in der Europäischen Union*. Logos Verlag, 2004, 168. p.

⁴² C-230/78. ECR I-2749 [1979], 20. pont.

⁴³ C-230/78. ECR I-2749 [1979].

⁴⁴ Ítélet 21. pontja.

A termelési kvóták és a kibocsátási kvóták közötti párhuzam megvonása több szempontból sem vezet helyes eredményre vizsgálódásunk során, többek között arra tekintettel, hogy a Közösség Bírósága elutasítja azon álláspontot, amely szerint egy jelentős, akár gazdasági veszteséggel járó a gazdasági rendet megváltoztató beavatkozás nem tekinthető a foglalkozás szabad megválasztásába való beavatkozásnak.⁴⁵

Az eddigi közigazgatási rendszernek a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszerére való átállása a foglalkozás szabad megválasztásához való jogot nem érinti, mivel a tulajdonhoz való jog mellett ennek nincsen önálló alkalmazási területe. A foglalkozás szabad gyakorlása ugyanis az ipari tulajdonon alapszik, így az kötelezően a tulajdoni rend engedélyezett változásai alá van rendelve. A foglalkozás szabad gyakorlását tehát csak a tulajdoni garancia alkotmányos mértékei szerint lehet igénybe venni. Ezzel mindenképpen megállapítható, hogy a tulajdonhoz való jog elsőbbséget élvez.

A foglalkozás szabad megválasztását az is érintheti, hogy a piaci résztvevők számára magatartási kötelezettség kerül meghatározásra, ahogyan azt az Irányelv is teszi, amikor meghatározott létesítmények üzemeltetőit kötelezi, hogy a CO₂-kibocsátásaikat megfelelő számú kibocsátási egységgel fedezzék. Ezek a kötelezettségek mind a létesítményen fennálló tulajdonjog használatát, mind a létesítmény üzemeltetőjének foglalkozási tevékenységét érintik. Ezáltal a tulajdonhoz való jog mellett a foglalkozás szabad gyakorlása is alkalmazandó a magatartási és gazdasági kötelezettségek értelmezése során.

Az összkibocsátás mennyiségének meghatározása korlátozza az érintett kibocsátó gazdasági lehetőségeit a kibocsátást okozó tevékenysége vonatkozásában, valamint meghatározza számára azon gazdasági kötelezettséget, hogy megfelelő számú kibocsátási egységet birtokoljon. Mivel azonban a CO₂-kibocsátás nem egy foglalkozás, hanem egy foglalkozás gyakorlásának szükségszerű velejárója, így egyetlen objektív kibocsátási felső határ sem valósítja meg valamely foglalkozás objektív engedélyezhetőségi korlátját, hanem valamely gazdasági lehetőség legmagasabb mértékének meghatározását. Azaz nem hat közvetlenül korlátozóan egy meghatározott foglalkozásra, hanem közvetve valamennyi foglalkozásra, amelyek CO₂-kibocsátásra vannak utalva. Így a foglalkozás szabad gyakorlásába történő beavatkozás annyiban vehető figyelembe, amennyiben a kibocsátási jogok kereskedelmének, mint környezetpolitikai eszköznek immans kötelezettsége, a CO₂-csökkentés a meghatározott létesítmény-üzemeltetőknek gazdasági kötelezettséget ír elő. A létesítmény üzemeltetőjének választási lehetősége van, a létesítményét vagy kibocsátás-csökkentő technológiákkal látja el vagy további kibocsátási egységeket vásárol vagy a termelését csökkenti vagy leállítja. Annak kérdése, hogy a létesítmény üzemeltetője e lehe-

⁴⁵ C-230/78. ECR I-2749 [1979], 22. pont: „Ebből következik, hogy egy vállalkozás nem hivatkozhat a piacok közös szervezésének létrehozásából származó olyan előny fenntartására vonatkozó szerzett jogára, amely előnyben egy adott időben részesült. Következésképpen az ilyen előny csökkentése nem minősíthető egy alapvető jog megsértésének”.

tősegek közül melyiket választja, nagyban függ a tagállamok által elkészítendő nemzeti kiosztási tervtől, amely meghatározza, hogy a kibocsátási egységek mekkora mennyisége kerül kiosztásra és ezek közül az egyes létesítményüzemeltetőkre, illetve vállalatokra mekkora mennyiségű egység jut.

Annak kérdése, hogy vajon fennáll-e a foglalkozás szabad gyakorlásába való jogosulatlan beavatkozás, közösségi szinten nem válaszolható meg, mert az Irányelv nem tartalmaz kielégítően elegendő előírást erre vonatkozóan. Még ha az Irányelv 9. cikkének megfelelően, annak III. mellékletében rögzített kritériumok a nemzeti kiosztási tervek vonatkozásában tartalmazznak is előírásokat, abból mégsem vezethető le, hogy az egyes vállalatok számára a foglalkozás szabad gyakorlásának olyan korlátozása valósul-e meg, amely az adott üzem bezárásával lenne megegyező. Az Irányelv III. mellékletének előírásai ugyanis nem elég konkrétak, azok a tagállamok részére kellő mozgásteret biztosítanak kibocsátási egységek mennyisége vonatkozásában annak érdekében, hogy a tagállami sajátosságokat figyelembe vehessék. Mindenesetre az Irányelv alapján nem szándékolt és el sem várható, hogy meghatározott érintett vállalkozók a létesítményeiket bezárni kényszerüljenek. Az Irányelv világossá teszi, hogy a kibocsátási egységek mennyiségének az érintett létesítmények potenciáljával összhangban kell állnia, és ezzel biztosítania kell a gazdaságilag képviselhetőséget.

„A kiosztandó kibocsátási egységek mértékének összhangban kell állnia az e rendszer hatálya alá eső tevékenységek kibocsátás-csökkentési potenciáljával, beleértve a technológiai potenciált is. A tagállamok kibocsátási egységeik kiosztását alapozhatják az egyes tevékenységek termékenkénti átlagos üvegházhatású gáz kibocsátására és az egyes tevékenységekben elérhető eredményekre.”⁴⁶

Tekintettel az újonnan belépő kibocsátókra, illetve létesítményüzemeltetők-re, az Irányelv előírja, hogy a tagállamoknak elegendő mennyiségű kibocsátási egységet kell visszatartaniuk annak érdekében, hogy az újonnan belépő piaci résztvevők számára lehetővé tegyék a piachoz való hozzáférést: *„A kiosztásról történő döntéshozatalkor a tagállamoknak tekintettel kell lenniük annak szükségességére, hogy az új belépők számára hozzáférést kell biztosítani a kibocsátási egységekhez.”⁴⁷*

Az Irányelv a foglalkozás szabad megválasztásáról, mint közösségi alapjogról nem tesz külön említést, jöllehet a tagállamok rendelkezésére álló kiosztási módozatokat éppen ennek az alapjognak a fényében határozza meg.

A foglalkozás szabad megválasztásának joga is csorbulhat, amely a Bíróság gyakorlata szerint a közösségi alapjogok katalógusába tartozik és a gazdasági tevékenység gyakorlását védi. A kibocsátási jogok kereskedelmének rendszere minden esetben kötelezettséget jelent az üzemeltetőre nézve, hiszen vagy csökkentenie kell a CO₂-kibocsátásait vagy kibocsátási egységeket kell vásárolnia. Ennek során az üzemeltető tehát a foglalkozása gyakorlásában korlátozva van.

⁴⁶ Irányelv III. melléklete 3. pontja.

⁴⁷ Irányelv 11. cikk (3) bekezdés 2. mondata.

A foglalkozás szabad megválasztásának joga kiterjed a jogi személyekre is, míg annak tárgyi oldala a foglalkozás szabad gyakorlására is. Speciális értelmezés szerint a foglalkozás szabad megválasztásának joga kereskedelmi szabadságként és „vállalkozási szabadságként” is értelmezendő.

Amennyiben az üzemeltető és a létesítmény tulajdonosának személye elválik egymástól – amit az Irányelv lehetségesnek tart, hiszen az „üzemeltető”: *bármely személy, aki létesítményt üzemeltet vagy irányít, illetve – amennyiben erre a nemzeti jogszabály lehetőséget ad –, akire a létesítmény műszaki működése feletti gazdasági döntéshozatali hatáskört ruházták*⁴⁸ – ebben az esetben a létesítmény üzemeltetője nem hivatkozhat a tulajdonhoz való jogra. Ezen a példán jól látszik, hogy az engedélyezési kötelezettség a foglalkozás szabad megválasztásának védelmébe való beavatkozása a létesítmény üzemeltetőjének alapjogi pozícióját korlátozhatja.

9. Az alapjogokba való beavatkozás – A közérdek és az arányosság

Mind a tulajdonhoz való jogba, mind a foglalkozás szabad megválasztásának jogába történő beavatkozás jogszerűnek tekinthető, amennyiben ez a beavatkozás a közérdek céljait szolgálja és a beavatkozás arányos az elérni kívánt céllal. Az alábbiakban a Bíróság azon ítélkezési gyakorlatára mutatunk be példát, ahol a Bíróság a tulajdonhoz való jog korlátozását jogszerűnek ismerte el:

A J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung kontra Európai Közösségek Bizottsága C-4/73. sz. ügyben⁴⁹ a Bíróság kimondta: *„Ha valamennyi tagállam alkotmányos rendje biztosítja is a tulajdonhoz való jog védelmét, és hasonló garanciákat ad meg a kereskedelem, a munka és más szakmai tevékenységi területek szabad gyakorlásához, az így biztosított jogokat, melyek távolról sem tekinthetők korlátlan jogosultságnak, az általuk védelmezett javak és tevékenységek társadalmi szerepére tekintettel kell figyelembe venni. Ennél fogva, az ilyen jellegű jogokat rendszerint a közérdekre figyelemmel meghatározott korlátozásokkal védelmezik. A közösségi jogrendben ugyanúgy jogszerűnek tűnik e jogok vonatkozásában bizonyos olyan korlátozások fenntartása, amelyeket a Közösség által kitűzött közérdekű célkitűzések igazolnak, amennyiben e jogok lényegét nem érintik. Ami az adott vállalkozásnak biztosított garanciákat illeti, azokat nem lehet semmiképp pusztán olyan kereskedelmi érdekek vagy lehetőségek védelmére kiterjeszteni, amelyeknek véletlenszerű jellege magának a gazdasági tevékenységnek lényegi velejárója”*.⁵⁰

A Bíróság a fenti ítéletében kifejezetten rögzítette, hogy azon intézkedéseket, amelyek a tagállamok alkotmányai által védett alapvető jogokkal össze nem egyeztethetők, nem ismeri el jogszerűként.

⁴⁸ Irányelv 3. cikk f) pontja.

⁴⁹ [1974] ECR I-491.

⁵⁰ Ítélet 14. pontja.

Az arányosság mértékének általános túllépési tilalmát elsődlegesen az EK-Szerződés írja elő. E rendelkezés szerint: „A Közösség az e szerződésben ráruházott hatáskörök és a számára kijelölt célkitűzések keretén belül jár el. Azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, a szubszidiaritás elvének megfelelően a Közösség csak akkor és annyiban jár el, amennyiben a tervezett intézkedés céljait a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt azok közösségi szinten jobban megvalósíthatók. A Közösség intézkedései nem léphetik túl az e szerződés célkitűzéseinek eléréséhez szükséges mértéket.”⁵¹

Az arányosság kérdését az Irányelv 30. preambulum-bekezdése is rögzíti: „Mivel a javasolt intézkedés célját, a közösségi rendszer létrehozását, nem lehet a tagállamok egyéni tevékenysége révén megfelelően elérni, a javasolt intézkedés tehát terjedelme és hatásai miatt közösségi szinten jobban megvalósítható, a Közösség a Szerződés 5. cikkében meghatározott szubszidiaritás elvével összhangban intézkedéseket fogadhat el. Az említett cikkben meghatározott arányosság elvével összhangban ezen irányelv nem lépi túl az e cél érdekében szükséges mértéket.”

A C-280/93. sz. ügyben⁵² a Bíróság kimondta, hogy mind a tulajdonjog, mind a foglalkozás szabad gyakorlása, a közösségi jog általános elvei közé tartozik. Ezek az elvek azonban nem abszolút jellegűek, hanem azokat a társadalmi szerepük szerint kell megítélni. Következésképpen a tulajdonjog gyakorlása és a foglalkozás szabad gyakorlása korlátozható, többek között egy piac közös szervezése keretében, azzal a feltétellel, ha ezek a korlátozások a Közösség által követett, általános érdekű célkitűzéseknek ténylegesen megfelelnek, és az elérendő célhoz viszonyítva nem minősülnek aránytalan és elviselhetetlen beavatkozásnak, amely az ily módon védelemben részesített jogok lényeges tartalmát sértené.⁵³

Ugyanezen álláspontját a Bíróság a C-200/96. számú ügyben⁵⁴ is kifejezésre juttatta: *Következésképpen a szakmai tevékenység szabad gyakorlásának joga – a tulajdonjoghoz hasonlóan – korlátozható, feltéve, hogy ezek a korlátozások ténylegesen a Közösség által követett általános érdekű célkitűzéseknek felelnek meg, és a kitűzött cél tekintetében nem jelentenek olyan aránytalan és túrhetetlen beavatkozást, amely az így biztosított jogoknak éppen a lényegét csorbítaná.*⁵⁵

⁵¹ „5. cikk (korábbi 3b. cikk).

⁵² Németországi Szövetségi Köztársaság v Európai Unió Tanácsa [1994] ECR I-04973, Ítélet 78. pontja.

⁵³ Lásd még: a C-265/87. sz. Schröder-ügyben [1989] ECR I-2237. 15. pontját és a C-5/88. sz. Wachauf-ügyben [1989] ECR I-2609. 18. pontját és a fent hivatkozott C-177/90. Kühn-ügyet [1992] ECR I-35. 16. pontját.

⁵⁴ Metronome Musik GmbH v Music Point Hokamp GmbH. előzetes döntéshozatal iránti eljárásban született ítélet [1998] ECR I-1953.

⁵⁵ Ítélet 21. pontja. Lásd még: C-44/94 The Queen / Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Fishermen's Organisations and others ügyet [1995] ECR I- 3115. 55. pontját.

Ezt a bírósági gyakorlatot támasztja alá a C-143/88. és C-92/89. sz. egyesített ügyekben⁵⁶ a Finanzgericht Hamburg és a Finanzgericht Düsseldorf előzetes döntéshozatal iránti kérelme tárgyában meghozott ítélet is, melyben a Bíróság már korábban meghozott ítéleteiben is elismertként⁵⁷ hivatkozik arra, hogy „[...] korlátozható a tulajdonhoz való jog és a szakmai tevékenység szabad gyakorlása - mégpedig egy piac közös szervezése keretében, feltéve, hogy ezek a korlátozások a Közösség által követett közérdekű célkitűzéseknek megfelelnek, és nem jelentenek a kitűzött célhoz képest aránytalan és megengedhetetlen beavatkozást, amely az így biztosított jogok lényegét sértené.”⁵⁸

Mindezek az ítéletek jól tükrözik, hogy ezen alapjogok korlátozása a megfelelő közérdek fennállása esetén lehetséges. Következő megválaszolandó kérdés, hogy a Közösség Bíróságának ítélezési gyakorlata vajon elfogadja-e a környezetvédelmet, mint közérdeket, amely alkalmas ezen alapjogok korlátozására?

Az Európai Közösség már számos ítéletében elismerte a környezetvédelmet, mint közérdeket, amely érdekében a beavatkozás az arányosság elvének betartásával megengedhető. Így történt ez például Európai Közösségek Bizottsága kontra Dán Királyság C-302/86. sz. ügyben,⁵⁹ ahol jóllehet a Bíróság nem a tulajdonhoz való jogba történő beavatkozást ismerte el jogszerűnek a környezetvédelmi célok megvalósítása érdekében, hanem az áruk szabad áramlásának korlátozását, hangsúlyozva, hogy minderre kizárólag az arányosság elvének betartása mellett kerülhet sor.

A környezetvédelmet a Bíróság a C-240/83. sz. Association de défense des brûleurs d'huiles usagées ügyben⁶⁰ hozott ítéletében „a Közösség egyik lényeges céljának”⁶¹ tekintette, amely ilyenként indokolhatja az áruk szabad mozgása elvének bizonyos korlátozását. Ezt a megállapítást egyébiránt az Egységes Európai Okmány is megerősíti.

*Az előbbiekre figyelemmel tehát meg kell állapítani, hogy a környezetvédelem egy olyan kényszerítő követelményt jelent, amely korlátozhatja a Szerződés 30. cikkének alkalmazását.”*⁶²

A Bíróság a fentiek szerint tehát már elfogadta a környezetvédelmet, mint a közérdeket szolgáló célt, amely korlátozhatja a Közösség négy szabadságai közül az áruk szabad áramlását. A kibocsátási jogok kereskedelmének bevezetése mögött a környezetvédelmen belül, mint közérdeken belül, az ökológiaiilag effektív, ökonómiaiilag hatékony éghajlatváltozás elleni védelem lelhető fel.

⁵⁶ Zuckerfabrik Süderdithmarschen AG und Zuckerfabrik Söst GmbH gegen Hauptzollamt Paderborn [1991] ECR I-415.

⁵⁷ Lásd többek között: a C-265/87. sz. Schröder-ügyben [1989] ECR I-2237. 15. pontját.

⁵⁸ Ítélet 73. pontja.

⁵⁹ [1988] ECR I-4607.

⁶⁰ [1985] ECR I- 531.

⁶¹ Ítélet 13. pontja.

⁶² Ítélet 8–9. pontjai.

A Bíróság valamely intézkedés arányosságának vizsgálatakor, vizsgálati lépcsőket kialakítva, az alábbiakra van tekintettel: alkalmasság, szükségesség és mértékszerűség.

9.1. Alkalmasság

Nincsenek érvek, amelyek az ellen szólnának, hogy a kibocsátási jogok kereskedelme, mint környezetpolitikai eszköz, alkalmatlan lenne. Sokkal inkább annak a kérdésnek a megválaszolása bír jelentőséggel, hogy ez az eszköz alkalmas-e az adott cél optimális elérésére. Jelen esetben az adott eszköz alkalmasságából indulhatunk ki.

9.2. Szükségesség

A továbbiakban a szükségességet kell vizsgálni, azaz, hogy nincs-e egy enyhébb és ugyanolyan hatékony eszköz az adott cél elérése érdekében? Tehát, hogy az engedélyezési és a kibocsátási egységek birtoklásának kötelezettsége helyett nem lenne-e elegendő a rendszerben való önkéntes részvétel biztosításának lehetősége? Természetesen ez mindenképpen enyhébb eszköznek tekinthető, de hatékonysága már megkérdőjelezhető. A korábbiakban kifejtettek szerint a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszerének engedélyezési és kibocsátási egységek birtoklási kötelezettségei nélküli működése lényegesen kisebb eredményekkel járna. Erre tekintettel az eszköz szükségessége szintén igazolást nyerhet.

9.3. Mértékszerűség

Végül annak vizsgálata szükséges, hogy az adott intézkedés mennyiben tekinthető mértékszerűnek? Nem tekinthető az intézkedés mértékszerűnek, amennyiben az általa célzott előnyök az általuk okozott hátrányokkal nem állnak arányban. Ezek a hátrányok az érintett létesítményüzemeltető érdekkörében jelentkeznek: korlátozva van a tulajdonjoga és foglalkozása szabad gyakorlásában. Tekintettel arra, hogy az engedélyezési eljárásra vonatkozó előírások nem támasztanak túl nagy követelményeket, ezért ez nem jár aránytalan magas költségekkel a létesítményüzemeltetői számára. A kibocsátási egységek szolgáltatásának kötelezettségére tekintettel a továbbiakban még a kibocsátási egységek kiosztására kell figyelemmel lennünk: kizárólag abban az esetben nem merülnek fel a létesítmény üzemeltetőjének pénzügyi terhei, ha a kiosztás ingyenesen történik. Amennyiben a kibocsátónak az adott kereskedési időszak alatt kibocsátási egységek iránti igénye merülne fel, úgy további kibocsátási egységeket kell vásárolnia, mely további költségeket jelent számára.

Ezek a hátrányok a szabályozás által elért előnyökkel kiegyensúlyozzák egymást. A kibocsátási jogok kereskedelmének rendszere ökológiai dimenzióját tekintve általános közérdeket szolgál, a stabil éghajlat biztosítását, ökonómiai

szempontból pedig a háztartások terheit csökkenti azáltal, hogy a kibocsátásokkal okozott externális költség egy részét internalizálja. Ehhez a kiegyenlített-séghez hozzá tartozik, hogy sem a tulajdonhoz való jog, sem a foglalkozás szabad megválasztásának joga nem foglalja magában azon jogot, hogy azokat harmadik személy terhére gyakorolja. Pedig éppen ez történik, amikor a környezethasználat által okozott ökonómiai károkat szabályozatlanul eltűrik. A létesítmény üzemeltetői alapjogaik gyakorlása során korlátozzák harmadik személyek jogait és a közérdeket.

A létesítmények üzemeltetőinek érdekei és a közérdek közötti megfelelő kiegyenlítés mellett szólnak az alábbi érvek is: Amennyiben egy tagállam a kibocsátási egységek visszerthes kiosztásának részbeni lehetőségéből nem kíván szokást teremteni, úgy először csak a pótlólagos kibocsátási egységek megvétele fog további költségeket róni az üzemeltetőre. Ennek során azonban nem szabad megfélemlíteni arról a körülményről sem, hogy annak kérdése, miszerint az üzemeltető további kibocsátási egységeket kénytelen vásárolni, túlnyomórészt a mindenkor üzemeltető viselkedésétől függ. Kibocsátás-csökkentő intézkedésekkel, energiahatékonyság növelésének megvalósításával ő maga rendelkezik arról, hogy megnövelt termelés esetén ténylegesen növekednek-e az adott létesítmény kibocsátásai.

Amennyiben egy adott tagállam a kiosztandó kibocsátási egységek 5 %-át értékesíti árverés útján, úgy az üzemeltető az ingyenesen kapott 95 %-kal is beérheti és az ily módon kibocsátási egységekkel nem fedezett kibocsátást kibocsátás-csökkentő intézkedésekkel vagy az energiahatékonyság növelésével - amelyeknek nem kell szükségszerűen költségeseknek lenniük – kompenzálhatja.

A kibocsátási egységek következő kereskedési időszakokban történő visszerthes kiosztásának szükségességére – amely az összkibocsátási mennyiség csökkentésének következménye – tekintettel egyrészt érvényesül *a szennyező fizet elve*,⁶³ másrészt viszont a Közösség kötelezettségvállalása *a környezet magas szintű védelme*.⁶⁴ Tekintettel kell lenni a már megtett megállapításra, amely szerint ez a kötelezettség az egyéb szerződéses célokhoz képest egy viszonylagos elsődlegességgel bír, amely odáig vezet, hogy az összkibocsátási mennyiség csökkentése a létesítmények üzemeltetőit terhelő következményekkel együtt, mint a *fenntartható fejlődést* szolgáló közösségi intézkedésként igazolható.

Az Európai Közösségek Bírósága ítéleteiben tehát elismeri a tulajdonhoz és a foglalkozás szabad megválasztásához való jogot, melynek indoklásában az Európai Emberi Jogi Egyezmény rendelkezéseire is hivatkozik. A tulajdonhoz való jog és a foglalkozás szabad megválasztásának joga korlátozásának mérlegelése és annak indoklása a Bíróság ítéleteiben többnyire párhuzamosan történik. Ennek során a Bíróság a nemzeti tulajdoni rendekből a jog-összehasonlítás eszközeit is alkalmazva állapít meg egy zsinórmértéket, amely alapján megállá-

⁶³ EK-Szerződés 174. cikk (2) bek. 2. mondata.

⁶⁴ EK-Szerződés 95. cikk (3) bekezdés és a 174. cikk (2) bekezdés 1. mondata.

píthatók az arányosság és a megfelelőség határai. Ennek során a beavatkozás vagy intézkedés mindenképpen a Közösség valamely célját kell, hogy szolgálja, továbbá az legyen szükségszerű és arányos. A Bíróság által biztosított garancia, amely megakadályozza, hogy a védett alapjogok lényegét megsértése nincsen élesen meghatározva és különösen annak kérdése nyitott, miszerint ez a garancia az egyén védelmét is vagy csak az intézményi védelmet jelenti-e. A kibocsátási jogok kereskedelme ugyanis költségesebbé teszi a káros anyagok kibocsátását a létesítmények üzemeltetői számára és bekorlátozza az adott létesítmény gazdaságosságát is. Ez a bekorlátozás nincsen meghatározva és kezdetekben nem ér el akkora mértéket, hogy lehetetlenné váljon az üzemeltetés. Ezzel tehát a tulajdonhoz való jog lényegi eleme nem sérül.

Az arányosság vizsgálatának keretében a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszerét az alkalmasság, a szükségesség és a megfelelőség tekintetében kell megvizsgálni. Valamennyi kritérium vonatkozásában igen széles az érvelési paletta. A rendszer bevezetését megelőzően végzett vizsgálatok mindösszesen modellekre, illetve sokkal kisebb nagyságú kereskedelmi rendszerekre tudtak támaszkodni, mint a bevezetett közösségi szintű kibocsátási jogok kereskedelmi rendszere.

Az alkalmasság vizsgálatánál figyelembe kell vennünk azt a tényt, hogy a közösségi kibocsátási jogok kereskedelmi rendszere az üvegházhatású gázok kibocsátásának világviszonylatban csak egy kis mértékét képes befolyásolni. Eltekintve attól, hogy a Bíróság azonban az ítélkezési gyakorlatában a környezetvédelmi intézkedések alkalmasságának vizsgálata során nem követeli meg a „teljességet”, meg kell jegyezni, hogy ez a közösségi rendszer a nemzetközi szinten elfogadott megállapodások részeként egy világsszerte működő rendszer része és ennek következtében semmi esetre sem kezelhető izoláltan.

Annak a kérdésnek a megítélése, hogy a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszere valóban az az eszköz, amely a cél elérése érdekében a legkevésebbé korlátozza az alapjogokat, nem tűnik egyértelműnek. Ennek során összehasonlítást kell végezni az egyéb kibocsátás-csökkentő eszközökkel: a környezeti adókkal, az egyéb közigazgatási eszközökkel és a további nem kötelező eszközökkel, mint a támogatásokkal. A környezeti adók (itt: kibocsátás alapján fizetendő adó) hatása nem jelezhető pontosan előre. Az adók továbbá nem csak azon létesítményekre is vonatkoznak, amelyek már egy viszonylag nagyobb kibocsátás-csökkentést értek el, így ezeket az adók már nem fogják további kibocsátás-csökkentési erőfeszítésekre rábírn.

Mind az alkalmasság, mind a szükségesség megítélésének kérdésénél a Bíróság mozgástere igen nagy, mintsem, hogy a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszerének arányossága ezen bukjon el. Ugyanez érvényes az alkalmasság és ezáltal a szoros értelemben vett arányosság kérdésére is. Ez utóbbit csak akkor kérdőjelezhetjük meg, ha az egyes vállalatoknál kibocsátási jogok kereskedelmi rendszerének eljárási költségei nincsenek összhangban az ez által elért kibocsátás-csökkentésekkel. Ha ezzel szemben az eljárás és a kibocsátási egységek

költségei elérnek egy akkora nagyságrendet, amely a létesítmény további üzemeltetését megkérdőjelezi, úgy ebben az esetben az a tulajdonhoz való jog lényegi tartalmi elemét sérti.⁶⁵

9.4. Méltányossági klauzula

Végül meg kell említenünk az Irányelv 29. cikkét, az ún. „*méltányossági klauzulát*”. A létesítmények üzemeltetői, akik rajtuk kívül álló okok folytán kerültek olyan helyzetbe (*vis maior*), amelyben további kibocsátási egységre van szükségük, a *vis maior* mértékének megfelelő kibocsátási egységet kaphatnak ingyenesen. Ez a klauzula ahhoz járul hozzá, hogy a Közösség politikai mozgásterét a bemutatott intézkedésekkel megfelelően kitöltsék.

Összefoglalva az engedélyezési, a kibocsátási egység szolgáltatási kötelezettség, a kibocsátási egységek esetleges visszerthes kiosztása, valamint az össz-kibocsátási mennyiség csökkentése mind a tulajdonhoz való jogba, mind a foglalkozás szabad megválasztásának jogába való beavatkozást jelenti. Ezen beavatkozások azonban arányosnak tekinthetők, az általuk elérni kívánt céllal, így azok igazolást nyernek. Ezen megközelítés alapján az Irányelv nem ütközik közösségi alapjogokba.

10. Általános egyenlőség elve

Az általános egyenlőség az Európai Közösség Bírósága által elismert alapjog,⁶⁶ amelynek az EK-Szerződés 4. cikkének tükrében az azonos versenyfeltételek biztosítása körében van jelentősége.

Abból kell kiindulni, hogy az általános egyenlőség nem valamennyi egyenlőtlen bánásmódot tiltja meg. Az általános egyenlőség alapelvebe ütközik az a magatartás, amely azonosat nem azonosként és nem azonosat azonosként kezel.

Ezen alapelv sérelme megjelenehet, hiszen az Irányelv 2. cikk (1) bekezdése az Irányelv I. mellékletével összhangban meghatározza, mely szektorok illetve

⁶⁵ STEWING, Clemens: Emissionhandel in der Europäischen Gemeinschaft (Rechtsfragen im Rahmen der Zuteilung von Verschmutzungsrechten vor dem Hintergrund des Gemeinschaftsrechtes und unter besonderer Berücksichtigung des Wettbewerbsrechtes) Carl Heymanns Verlag, 2004, 61–62. p.

⁶⁶ C-117-76. és C-16-77. sz. egyesített ügyek Albert Ruckdeschel & Co. és Hansa-Lagerhaus Ströh & Co. kontra Hauptzollamt Hamburg-St. Annen; Diamalt AG kontra Hauptzollamt Itzehoe [1977] ECR I-1753. 7. pont: A Szerződés 40. cikk (3) bekezdésének második albekezdése szerint a mezőgazdasági piacok közös szervezése „a termelők vagy a fogyasztók közötti minden megkülönböztetést kizár a Közösségen belül”. Bár ez a cikk kétségtelenül tilt minden megkülönböztetést ugyanazon termék termelői között, nem utal ilyen egyértelműen a feldolgozott mezőgazdasági termékek különböző ipari vagy kereskedelmi ágazatai közötti viszonyokra. Az említett rendelkezésben meghatározott megkülönböztetési tilalom csupán a közösségi jog alapelvei közé tartozó általános egyenlőség elvének különös kifejezése. Ezen elv szerint az összehasonlítható helyzetek eltérő elbánásban nem részesíthetők, hacsak a megkülönböztetés nem objektív módon indokolt.

tevékenységek tartoznak a Közösség kibocsátási jogok kereskedelmének hatálya alá. Annak kiderítéséhez, hogy azonos tényállások megkülönböztetéséről van-e szó, szükséges egy kiindulási pont, azaz egy gyűjtőfogalom, amely alapján az összehasonlítandó tényállásokat megvizsgáljuk. Ha termékek összehasonlításáról van szó, abban az esetben az Európai Közösség Bírósága a kicserélhetőség kritériumát követeli meg annak megállapításához, hogy a termékek egy közös gyűjtőfogalom alá rendezhetők-e. Jelen esetben ez a termék az üvegházhatású gázok kibocsátási egysége, pontosan CO₂-egyenértékben meghatározva. Egy tonna CO₂-egyenérték hatása az éghajlatra minden esetben azonos, függetlenül attól, hogy az milyen forrásból származik. Tehát itt a közös gyűjtőfogalom az Irányelv hatálya alá tartozó létesítményekre az üvegházhatású gázok kibocsátói.

Amennyiben tehát valamennyi üvegházhatású gáz kibocsátóit, azaz ipari létesítményt, közlekedési/szállítást, mezőgazdaságot és magán háztartásokat ez alá a közös gyűjtőfogalom alá helyezünk, akkor az Irányelv szerint ezeknek csak egy része „engedély- és kibocsátási egység-köteles”, azaz megállapítható az azonos tényállások különböző megítélése közötti különbségtétel. Ez azonban több szempontból is vizsgálható:

Ha ugyanis az Irányelv szerint engedélyköteles kibocsátó a kibocsátási jogok kereskedelmének rendszerét negatívan értékeli és azt restriktíóként értékeli, akkor ez a kibocsátó a többi az Irányelv hatálya alá nem tartozó kibocsátóval szemben egyenlőtlen bánásmódban részesült és így az őt hátrányosan befolyásolja.

Amennyiben azonban az Irányelv értelmében nem engedélyköteles kibocsátó pozitívan értékeli a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszerét és azt, mint a közigazgatási eszközök melletti alternatívaként értékeli, akkor ez a kibocsátó az Irányelv hatálya alá tartozó kibocsátókkal szemben hátrányos megkülönböztetést szenved, hiszen a rendszerben való önkéntes részvétel nem megengedett.

Különböző megközelítésekben is megállapítható az azonos tényállások melletti megkülönböztetés.

Az azonosak különböző megítélése mellett az Irányelvben megtalálható az eltérők azonos megítélése is: Az Irányelv 19. cikk (2) bekezdésének 1. pontja szerint a „nem-kibocsátók” is kereskedhetnek kibocsátási egységekkel, azaz piaci résztvevőként léphetnek fel.

A „nem-kibocsátók” és az Irányelv szerint engedélyköteles üvegházhatású gázok kibocsátói különböző személyek. Ezzel az eltérő tényállás fennállása adott.

Az azonos megítélés fennállását, amely első pillantásra feltűnik, közelebből nem olyan könnyű megtalálni. Jóllehet bárki vásárolhat kibocsátási egységet piaci szereplőként, mégis csak az Irányelv szerint engedély-köteles kibocsátó kaphat ingyenesen kibocsátási egységeket, melyekkel pénzben kifejezhető értékű előnyökhöz jut, amelyekkel spekulálhat és amelyeket pénzzé is tehet, amennyiben sikerül neki kibocsátás-csökkentések megvalósításával kibocsátási

egység-feleslegre szert tennie. „Nem kibocsátóknak” ezzel szemben megfelelő vagyonnal kell rendelkezniük ahhoz, hogy kibocsátási egységek vásárlásába tudjanak investálni, majd az értéknövekedés figyelemmel kísérésével azt nyereséggel tudják értékesíteni.

Igy ebben az esetben az eltérő tényállások megkülönböztetése nem valósítja meg a tiltott megkülönböztetést.

Ezzel szemben a többi létesítmény-üzemeltetőnek nem kell részt vennie a kereskedelmi rendszerben. Az egyenlő bánásmód általános elvébe ütközés – amikor valamely teher egyenlőtlen elosztása áll fenn – az adott intézkedés érvénytelenségét vonja maga után.

Maga az EK-Szerződés kifejezetten nem tartalmaz rendelkezést az egyenlő bánásmód tényállásáról, ezzel ellentétben azonban számos rendelkezést tartalmaz a diszkrimináció tilalmáról. Erre visszavezethetően a Bíróság állandó ítélezési gyakorlatában⁶⁷ az egyenlő bánásmód általános elvének érvényesüléséből és fennállásából indul ki, melynek során a különböző diszkrimináció tilalmakhoz különböző értelmezések kapcsolódnak. Az egyenlő bánásmód általános elve alapvetően megtiltja, hogy azonos tényállásokat eltérő módon kezeljünk, amennyiben a differenciálást nem indokolják azonos súlyú objektív indokok.⁶⁸ Ez a jogi tétel nem csak a közigazgatást, hanem a jogalkotót is köti.⁶⁹ „A Szerződés 40. cikkének (3) bekezdésében⁷⁰ megfogalmazott diszkrimináció-tilalom csak egyedi kifejezése az egyenlőség általános elvének, amely a közösségi jog alapelvei közé tartozik, és amely arra irányul, hogy a hasonló helyzeteket ne kezeljék különbözően, legalábbis akkor, ha a megkülönböztetés objektíve nem indokolt. Ez a rendelkezés a mezőgazdasági piacok közös szervezésére vonatkozó minden intézkedésre kiterjed, függetlenül az azokat megállapító hatóságtól; következésképpen a tagállamokat is köti a piacok szervezésének végrehajtása során. [...]”⁷¹

Az általános egyenlőség elvét három lépésben kell megvizsgálni. Elsődlegesen a két összehasonlítható tényállását.

Ezt követően meg kell vizsgálni, hogy a kérdéses megkülönböztetés (differenciálás) objektív okokkal indokolható-e. Végül azt kell megvizsgálni, hogy a megkülönböztetés az azt indokoló körülményekhez képest arányos-e.⁷² Annak érdekében, hogy elkerüljük az arányosság vizsgálata és az általános egyenlőség közötti értékelési ellentmondásokat, abból kell kiindulni, hogy az eszközök és azok kialakítása kiválasztásának vizsgálatakor mindenkor azonos mértéket kell alkalmazni.

⁶⁷ C-17 és 20/61, ECR I- [1962], 653.

⁶⁸ Lásd pl. C-C-17 és 20/61, ECR I [1962], 653.

⁶⁹ C-201, 202/85. ECR I [1986] 3477.

⁷⁰ Munkavállalók szabad mozgásának biztosításához szükséges az eltérő feltételek előírásának tilalmáról.

⁷¹ Ítélet indokolásának 1. pontja.

⁷² C-245/81 [1982], 2745.

A Bíróság a fentiek vizsgálatakor nem ragaszkodik a legcélszerűbb és legigazságosabb megoldáshoz, hanem megelégszik egy tárgyszerűen képviselhető és elegendő ok fennállásával.

Felmerül a rendszerben részt vevő létesítmények körének kérdése. Az Irányelv I. melléklete meghatározza a kereskedelmi rendszerben részvevő létesítmények körét. Ez a szektorválasztás az IPPC-irányelven⁷³ és a nagy teljesítményű tüzelőberendezésekről szóló irányelven alapszik. Az energiagazdálkodás, a vas- és acélgégyártás, és -feldolgozás, ásvány-feldolgozóipar és egyéb meghatározott iparágak létesítményei. Ennek megfelelően kerültek a rendszer hatálya alá. Ezzel szemben kimaradtak a rendszerből a vegyipar, a hulladékgazdálkodás, a közlekedési szektor létesítményei, a háztartások és a kis kibocsátók. További problémaként merül fel, hogy az Irányelv nem tesz különbséget az egyes iparágak között aszerint, hogy az a CO₂-t a termelési folyamat vagy a tüzelőanyag felhasználása folytán bocsátja ki. E létesítmények a kibocsátás-csökkentési kötelezettségeiknek kizárólag a termelésük csökkentésével tudnak eleget tenni vagy további kibocsátási egység vásárlásával. Egyéb iparágak, mint pl. az erőművek energiahatékonyságuk javításával vagy másik tüzelőanyag alkalmazásával, ennek következtében számukra a rendszer nem azonos teherterelt jelent azon létesítményekkel szemben, amelyeknek e kibocsátás-csökkentési lehetőségek nem állnak a rendelkezésükre. Az Irányelv ilyen különbségtételt nem ír elő. A Bíróság az ellenkezőből való következtetést végezte el, amikor megállapította, hogy különböző tényállásokat nem lehet azonosan kezelni. Ez a kijelentés, tehát a szóban forgó esetben releváns lehet. Az Irányelv III. mellékletének 3. pontja, amely a nemzeti kiosztási tervekre vonatkozó kritériumokat rögzíti, ebben az összefüggésben előírja, hogy a kibocsátási jogosultságok mennyisége, amelyeket ki kell osztani, a létesítményeknek kibocsátás-csökkentési potenciáljaival összhangban kell állniuk. Ha erre tekintettel vannak, akkor kezdetektől fogva nem áll fenn különböző tényállások azonos megítélésének veszélye, tekintettel arra, hogy a Közösség az egyes tagállamok számára kötelezően előírja, hogy köteles a kibocsátási egységek kiosztása során a hiányzó technikai lehetőségre tekintettel lenni.

Maga az Irányelv az ellenőrzés és a szankciók tekintetében kizárólag a magánszemélyekkel szemben tartalmaz előírásokat. Ezzel szemben nem találunk rendelkezéseket a tagállamok felelősségével kapcsolatosan. Így fennáll az a vonzó lehetőség, hogy az egyes tagállamok saját iparukat a verseny szempontjából előnybe juttassák azáltal, hogy az ellenőrzés és a szankcionálás nem kielégítő mértékben történik. Ez az EU-ban azonos szektorban működő vállalatok egyenlőtlen kezelését vonná maga után. Ezt a problémát csak tovább erősíti, hogy azok a létesítmény-üzemeltetők, akik ilyen módon „felesleges” kibocsátási egységekkel rendelkeznek, azokat más EU-államokbeli vállalatoknak is eladhatják. Az ilyen egyenlőtlenséget akként lehet csökkenteni, hogy a valamely tagál-

⁷³ A Tanács 96/61/EK irányelve (1996. szeptember 24.) a környezetszennyezés integrált megelőzéséről és csökkentéséről.

lam túl engedékeny ellenőrzéseit és a hiányzó szankcionálást a Bizottság az EK-Szerződés 87. cikk értelmében, mint nem megengedett állami támogatást szankcionálná.

11. Bizalomvédelem elve⁷⁴

Az Európai Közösség Bírósága a bizalomvédelem elvét önálló elvként ismeri el a foglalkozás szabad megválasztásának jogával és a tulajdonhoz való joggal szemben az EK-Szerződés 220. cikke értelmében. A bizalomvédelem elvére való hivatkozás jogának fennállásához három feltétel teljesülése szükséges:

- Először, a közösségi igazgatásnak pontos, feltétel nélküli és ellentmondásmentes, jogosultsággal rendelkező és megbízható forrásokból származó biztosítékokat kell nyújtania az érdekelt számára (objektív bizalomvédelem).
- Másodszor, e biztosítékoknak jogos feltevést kell kelteniük abban a személyben, akihez azt intézik (szubjektív bizalomvédelem).
- Harmadszor, a megadott biztosítékoknak összhangban kell lenniük az alkalmazható szabályokkal.⁷⁵

A Közösségnek meg kell teremtenie egy szituációt, amely jogosan bizalmat kelthet. A bizalomvédelmet megalapozó helyzet alapulhat mind a Közösség valamely aktusán, mind tagállami cselekvésen. A környezetvédelmi megállapodásokat közösségi szinten is szívesen látják. Az Európai Bizottság a Közösség Ötödik Akcióprogramról szóló Közlemény keretében hangsúlyozta a közösségi környezeti politika fontos céljaként a jogalkotás kiegészítését egyéb politikai eszközökkel és ennek során különösen a környezetvédelmi megállapodások („environmental agreements”), mint stratégiai eszközök intenzívebb alkalmazásának propagálásával.⁷⁶ Ezzel a Közösség megteremthet egy bizalmat megalapozó helyzetet. Természetesen ennek során pontosan meg kell vizsgálni, hogy a közösségi szervek mit értenek pontosan környezetvédelmi megállapodás alatt. Erre pontos választ találunk a Bizottság közleményében,⁷⁷ amelynek tárgya azon környezetvédelmi megállapodások, amelyeket a Közösségben a környezeti politika végrehajtása érdekében alkalmaznak. Ezen közlemény értelmében környezetvédelmi megállapodások az ipar és a hatóságok között környezetvédelmi

⁷⁴ SATTLER: 190–193. p.

⁷⁵ T-203/97. Forvass v Bizottság ügyben [1999] ECR A-129. és II-705. 70. pontja és a T-199/01. sz., G v Bizottság ügyben [2002] ECR FP I-A-207. és II-1085. 38. pontja.

⁷⁶ 96/733/EG: Empfehlung der Kommission vom 9. Dezember 1996 über Umweltvereinbarungen zur Durchführung von Richtlinien der Gemeinschaft *Amtsblatt Nr. L 333 vom 21/12/1996 S. 0059 – 0061* Mitteilung der Kommission an den Rat und das Europäische Parlament über Umweltvereinbarungen KOM/96/0561 endg.

⁷⁷ Mitteilung der Kommission an den Rat und das Europäische Parlament über Umweltvereinbarungen KOM/96/0561 endg.

céllal létrejött megállapodások. Az ilyen megállapodások valamennyi fél számára kötelező erővel rendelkezhetnek, akár egyoldalú a hatóságok által elismert kötelezettségvállalási nyilatkozatok formájában is lehetségesek. Ebben jól látszik, hogy a Közösség felfogása igen tágan értelmezi ezen megállapodásokat. Így ez alá sorolhatóak nem csak a kötelező erővel bíró környezeti megállapodások (lásd a hollandiai példát), hanem a jogilag nem kötelező erejű környezeti megegyezők is, mint ahogyan azok Németországban jól ismeretesek.

Jogosnak kell tekintenünk a bizalom fennállása iránti feltevést, ha az érintett személy a jogi keretfeltételekben bízhat. Ez a mindenkori jogi pozíció megerősítésének fokától függ: amíg a bizalom a biztosított jogi pozíciókba rendszerint védendő, addig a Közösség Bírósága valamely jogi helyzet további fennállásának elvárásában igencsak szigorú. Az állandó ítélkezési gyakorlatában azt az álláspontot képviseli, hogy a piaci résztvevők nem bízhatnak valamely fennálló szituáció fennmaradásában, amelyet a Közösség szervei megítélésük keretében megváltoztathatnak.⁷⁸ Az üvegházhatású gázok kibocsátási jogának kereskedelmi rendszerének kialakítása során éppen ez az eset áll fenn: Az éghajlatváltozással szembeni megelőzésről szóló önkéntes vállalat 2000-ben megújították, amikor is már létezett a Kiotói Jegyzőkönyv, jóllehet ekkor még nem ratifikált formában. Európai szinten megkérdőjeleződött a védendőség kérdése, amikor is az Európai Bizottság a fentiekben említett közleményében található, a tagállamok részére készített irányvonalak szerint a következőket írja elő: *„Jóllehet szerződéses megállapodások eddig csak korlátozott mértékben kerültek alkalmazásra, azon tagállamok tapasztalatai, amelyek jelentős mértékben alkalmaznak megállapodásokat, mint stratégiai eszközöket, arra engednek következtetni, hogy a megállapodások jogi helyzete a siker szempontjából fontos elemet jelent. A szerződések jól ismert és általánosan elismert jogi eszközök. Valamennyi félre vonatkozóan tartalmaznak kötelezettségeket és világos keretfeltételeket nyújtanak akként, hogy azok be nem tartása esetére szankciókat helyez kilátásba, melyeket bírósági úton ki is lehet kényszeríteni. A kötelező érvényű megállapodások általánosságban a környezeti célok elérésének nagyobb biztosítását teszik lehetővé.”*⁷⁹

Azon is lemérhető, hogy a Bizottságnak a kötelező erővel nem bíró megállapodások védelmi szintjét (gyakran „gentlemen’s agreement”-ként is nevezett) nem lenne szabad túlzottan magasra helyezni, ha átgondoljuk, hogy maga a Bizottság a tagállamok részére meghatározott iránymutatásaiban is világosan a szankcionálási lehetőségekkel szerződéses formát preferálja. A Bizottság szá-

⁷⁸ C-230/78 [1979], ECR I-2749 SpA Eridania – Zuccherifici nazionali és SpA Società italiana per l’industria degli zuccheri kontra Mezőgazdasági és Erdészeti Miniszter, Ipari, Kereskedelmi és Kézműipari Miniszter és SpA Zuccherifici meridionali (a Tribunale amministrativo regionale del Lazio előzetes döntéshozatal iránti kérelme);

C-280/93 [1994], ECR I-4973 C-280/93. sz. ügy Németországi Szövetségi Köztársaság kontra Európai Unió Tanácsa.

⁷⁹ Mitteilung der Kommission an den Rat und das Europäische Parlament über Umweltvereinbarungen KOM/96/0561 endg., 11. p.

mára az alábbiak tekintendők fontosnak: „*A célokat számszerűen és nem csak a lehető legjobb erőfeszítések formájában kell megállapítani, azaz vagy abszolút értékekben (pl.: a legmagasabb kibocsátási mennyiség meghatározásával) vagy százalékos értékben (mint pl. a kibocsátások csökkentése a kibocsátások bizonyos százalékával egy meghatározott időpontra)*”.

Mindezekre tekintettel megállapítható, hogy a közösségi kibocsátási jogok kereskedelmi rendszere összeurópai szinten nem áll ellentétben a bizalom elvének érvényesülésével.

12. A letelepedés szabadsága

A letelepedés szabadsága mind a természetes, mind a jogi személyek vonatkozásában azt a jogot biztosítja, hogy azok az Európai Közösség valamennyi tagállamában szabadon letelepedhetnek. Annak megítélése, hogy a természetes illetve jogi személyek e jogának korlátozása a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszerének bevezetésével megvalósul-e, az a rendszer kialakításától függött. E jog korlátozása ugyanis abban az esetben valósul meg, amennyiben a kereskedelmi rendszer az egyes létesítményüzemeltető számára megnehezítené a másik tagállamban való letelepedést. Ezzel a megnehezítéssel azonban csak akkor lehet számolni, ha a létesítmény üzemeltetője az egyik tagállamban szerzett kibocsátási egységét nem tudná felhasználni egy másik tagállamban fennálló kibocsátás-csökkentési kötelezettségei teljesítésére, mert az egyes tagállamokban fennálló piacok egymástól el lennének különítve. Az Irányelv azonban e piacok elkülönítéséről nem rendelkezik, éppen ellenkezőleg az Irányelv 12. cikk (2) bekezdése⁸⁰ előírja annak kötelezettségét, hogy a tagállamok biztosítsák, hogy egy másik tagállam illetékes hatósága által kiadott egységeket az üzemeltető a kibocsátás-csökkentési kötelezettségeinek teljesítése céljára felhasználhatja. Az ennek tükrében kialakított rendszer nem korlátozza letelepedés szabadságát.

⁸⁰ A tagállamok biztosítják, hogy egy másik tagállam illetékes hatósága által kiadott egységeket az üzemeltető a (3) bekezdés szerinti kötelezettségeinek teljesítése céljára felhasználhatja.

SZILVIA HORVÁTH

DIE BEZIEHUNG ZWISCHEN DEM EMISSIONSHANDELSSYSTEM UND DER GEMEINSCHAFTLICHEN GRUNDRECHTE

(Zusammenfassung)

Die Einführung des gemeinschaftlichen Emissionshandelssystems, als eines neuen umweltpolitischen Gemeinschaftsinstrumentes wirft mehrere Rechtsprobleme auf. Die vorliegende Studie unternimmt die Analyse der Beziehung dieses neuen wirtschaftlichen Instrumentes und der gemeinschaftlichen Grundrechte, die Vereinbarkeit dieser miteinander. Nach der allgemeinen Vorstellung der vom Europäischen Gerichtshof anerkannten Grundrechte wird die Möglichkeit der Eingriffe in die Grundrechte mit Hinsicht auf das Emissionshandelssystem analysiert. Dabei werden das Eigentumsgrundrecht, die Berufsfreiheit, bzw. die Beziehung zwischen dieser zwei Grundrechte überprüft. Im weiteren werden der allgemeine Gleichheitssatz, der Vertrauensschutz und die Niederlassungsfreiheit untersucht. Durch die Überprüfung der Vereinbarkeit der Grundrechte und des neuen Umweltinstrumentes können wir in die Rechtssprechung des Europäischen Gerichtshofes (EuGH) einen weiten Einblick - durch die Bearbeitung mehrerer Urteile des EuGHs - gewinnen. Zusammenfassend gelangt die Studie auf die Schlußfolgerung, daß die überprüften Eingriffe in die gemeinschaftlichen Grundrechte durch das Emissionshandelssystem als verhältnismäßiges mit dem zu erreichenden Zweck als vereinbares zu betrachten sind.